CZU 342.51
DOI 10.5281/zenodo.4471685

UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND ROLUL INSTITUȚIEI PREZIDENȚIALE

Svetlana SLUSARENCO
Doctor, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova
e-mail: *slusarenco75@mail.ru*
https://orcid.org/0000-0002-9092-0024

Veronica POZNEACOVA
Studentă,
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova
e-mail: *veronicapozneacova@gmail.com*
https://orcid.org/0000-0003-0762-5049

Președintele este o figură proeminentă în stat. Importanța acestei instituții a dreptului constituțional poate fi apreciată prin determinarea și evaluarea competențelor președintelui statului. În doctrina juridică, nu există o opinie unanim recunoscută cu referire la locul șefului statului în cadrul autorităților publice centrale. Unii savanți consideră că președintele statului este reprezentant al puterii executive, deși alții susțin că este un mediator al puterilor în stat. Scopul prezentului articol este de a realiza o retrospectivă a prerogativelor șefului statului, pentru a-i analiza locul în cadrul ramurilor puterii de stat.
Cuvinte-cheie: *președinte, ramuri ale puterii de stat, Constituție, lege, drepturi, atribuții.*

SOME CONSIDERATIONS REGARDING THE ROLE OF THE PRESIDENTIAL INSTITUTION

The President is an important figure in the state. The importance of this institution of the constitutional law can be determined in the process of analyzing the President's rights and abilities. In the legal doctrine, we cannot find an opinion recognized by all researchers that refers to the position of the President in the branches of the state power. Some scientists think that the President is the part of executive power, but others claim that he is a mediator of powers in the state. The purpose of this article is to analyse the President's prerogatives, to analyse his place in the state's branches of power and to find the best way of choosing the President in our country.
Keywords*: president, branches of power, Constitution, law, rights, attributions.*

QUEQUES CONSIDÉRATIONS SUR LE RÔLE DE L'INSTITUTION PRÉSIDENTIELLE

Le président est une personnalité éminente de l'état. L'importance de cette institution de droit constitutionnel peut être évaluée en déterminant et en évaluant les pouvoirs du Président de l'état. Dans la doctrine juridique, il n'y a pas d'opinion unanimement reconnue en ce qui concerne la place du chef de l'état au sein des autorités publiques centrales. Certains chercheurs considèrent le président de l'état comme un représentant du pouvoir exécutif, bien que d'autres soutiennent qu'il est un médiateur des pouvoirs dans l'état. Le but de cet article est de procéder à une rétrospective des prérogatives du chef de l'Etat, afin d'analyser sa place dans les branches du pouvoir de l'état.
Mots-clés: *Président, branches du pouvoir de l'état, Constitution, loi, droits, attributions.*

НЕКОТОРЫЕ СУЖДЕНИЯ ОТНОСИТЕЛЬНО РОЛИ ИНСТИТУТА ПРЕЗИДЕНТА

Президент - видная фигура в государстве. Важность этого института конституционного права может быть определена путем оценки полномочий главы государства. В правовой доктрине нет общепризнанного мнения о месте президента в центральных публичных органах. Некоторые ученые считают президента представителем исполнительной власти, в то время как другие утверждают, что он является посредником между другими ветвями власти в государстве. Цель данной статьи - осуществить ретроспективу прерогатив президента, чтобы проанализировать его место в ветвях государственной власти.

***Ключевые слова**: президент, ветви государственной власти, Конституция, закон, права, полномочия.*

Introducere

În literatura de specialitate nu există o opinie unanim recunoscută referitor la locul și rolul șefului statului în cadrul autorităților publice. Unii cercetători susțin că președintele face parte din puterea executivă, iar alții afirmă că acesta joacă rolul unui mediator în cadrul puterilor de stat, nefiind parte a nici uneia din ramurile puterii de stat. Scopul prezentului articol este de a realiza o cercetare a atribuțiilor șefului statului în republicile parlamentare, prezidențiale și semi-prezidențiale și de a determina locul președintelui în cadrul autorităților publice.

Actualitatea temei respective se manifestă prin faptul că deseori se admite o confuzie a regimului politic semi-prezidențial cu cel parlamentar și a prerogativelor pe care le are președintele republicii în cadrul acestora. Trebuie să remarcăm faptul că atât forma de guvernământ, cât și regimul politic se referă la coraportul între puterile statului, mai exact cea legislativă și executivă, însă nu atribuie președintelui statului o putere nelimitată, care îi oferă posibilitatea să influențeze puterea legislativă, executivă și cea judecătorească.

Metodologia de cercetare. Subiectul a fost investigat prin utilizarea unor metode științifice generale și specifice de investigație. Ținând cont de complexitatea tematicii abordate, printre metodele de cercetare utilizate se numără: metoda analitică (istorică, calitativă), cercetarea și comparația, sinteza, interdisciplinaritatea.

Forma de guvernământ – factor determinant al rolului șefului de stat

Pentru a determina locul șefului statului în cadrul autorităților publice, trebuie să pornim de la cercetarea formei de guvernământ și a regimului politic al Republicii Moldova, deoarece statutul juridic al conducătorului de stat și rolul său în procesul exercitării puterii sunt condiționate de forma de guvernământ și de caracterul regimului politic. [1, p. 120] Prin urmare, prin forma de guvernământ se încearcă a stabili cine exercită puterea politică într-o societate dată – o persoană, un grup restrâns de persoane sau populaţia. Determinând regimul politic, punem în evidenţă modalităţile, procedurile sau metodele prin care aceste persoane guvernează. [2, p. 266] Unii cercetători afirmă că forma de guvernământ cuprinde ca element constitutiv condițiile în care se realizează atribuțiile de șef al statului și raporturile specifice ce se stabilesc între șeful de stat și celelalte categorii de organe, îndeosebi parlamentul și guvernul. Practic însă, atunci când urmează să examinăm forma de guvernământ, procedăm la identificarea titularului puterii și la reperarea modului în care ea se exercită. Așadar, forma de guvernământ se referă la modul în care sunt constituite și funcționează organele supreme. Ea este raportată în principiu, la trăsăturile definitorii ale șefului de stat și la raporturile sale cu puterea legiuitoare. [3, p. 22] Observăm că în cadrul acestei clasificări rolul cel mai important în identificarea formei de guvernământ joacă modul de alegere al șefului de stat.

Pornind de la această clasificare există două forme de guvernământ: monarhie și republică. Republica, la rândul ei, poate fi parlamentară și prezidențială.

Republică parlamentară se caracterizează prin alegerea șefului de stat de către parlament, în fața căruia, de altfel și răspunde, nuanțat desigur, iar poziția legală a șefului de stat este inferioară parlamentului. Guvernul se formează în bază parlamentară, iar conducătorul statului deține un loc modest, deși formal împuternicirile lui pot fi suficient de largi. Parlamentul, deopotrivă cu activitatea legislativă și votarea bugetului, este investit cu dreptul de a exercita controlul asupra activității guvernului. Împuternicirile președintelui, cu excepția celor de reprezentare, se exercită cu acordul guvernului, iar deciziile președintelui sunt contrasemnate de către conducătorul guvernului. [4, p. 71]

Republica prezidențială se caracterizează prin alegerea șefului de stat de către cetățeni, fie prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, fie indirect prin intermediul colegiilor electorale. Un asemenea mod de alegeri, reflectat drept obținerea de către conducătorul statului a mandatului direct al poporului, permite președintelui și guvernului acestuia să se opună parlamentului. [1, p. 69] Respectiv, președintele se situează din punctul de vedere legal pe poziția egală cu parlamentul, el fiind investit cu dreptul de veto suspensiv asupra legilor adoptate de parlament. [5, p. 242-243] Particularitatea distinctivă a republicii prezidențiale este separarea strictă a puterilor, în care organele de stat beneficiază de independență semnificativă în raportul reciproc. Așadar, în republica prezidențială se creează premise favorabile pentru concentrarea unor împuterniciri largi în mâinile puterii executive, în primul rând ale președintelui. [6, p. 69]

Regimul politic reprezintă ansamblul instituțiilor, metodelor, procedeelor și mijloacelor prin care se realizează puterea politică în societate. Noțiunea de regim politic poate fi determinată pornind de la criteriul metodelor de înfăptuire a guvernării, respectiv distingem regimurile liberale, în cadrul cărora guvernarea se desfășoară cu respectarea libertăților individuale și regimurile autoritare. [7, p. 163] Dacă e să indicăm regimurile politice clasice într-o anumită ordine pentru a le reda mai bine conţinutul, identificând totodată asemănările şi deosebirile, clasificarea ideală, în baza principiului separaţiei puterilor în stat, ar fi următoarea: regim politic parlamentar; regim politic prezidențial; regim politic mixt. Iar aplicând, în paralel, confuzia puterilor, vom avea: regim directorial; regim dictatorial şi regimul guvernământului de adunare. [3, p. 22]

Determinând sensul noțiunilor forma de guvernământ și regim politic, vom analiza atribuțiile șefului statului, care sunt reglementate de Constituția Republicii Moldova și, în același timp, vom efectua un studiu comparat al atribuțiilor președinților altor state, ca de exemplu, Republică Federativă Germană, care reprezintă un exemplu clasic de republică parlamentară, președintele statului nefiind parte a puterii executive; exemplul Statelor Unite ale Americii, fiind o republică prezidențială și Franța care, conform Constituției, din anul 1958 reprezintă o republică semi-prezidențială, fiind intensificată considerabil puterea prezidențială. Volumul atribuțiilor președintelui ţine de o serie de factori: natura sistemului politic; sistemul constituțional şi forma de guvernământ. Abordarea comparativă a atribuțiilor șefului statului în sistemul autorităților publice în plan comparat, ne oferă posibilitate de a determina afilierea șefului statului la puterea executivă sau recunoașterea lui ca autoritate independentă.

Atribuțiile șefului statului. Incertitudinile privind rolul si atribuțiile șefului statului provoacă numeroase dispute, ele cuprinzând o arie largă și variată de opinii, acestea pornind de la conferirea șefului statului unui rol pur decorativ, reprezentativ, și până la acordarea unor importante prerogative executive și legislative. Marea diversitate de roluri ce sunt atri-

buite șefului statului, sunt determinate de o serie de factori: modul de desemnare a șefului statului; raportul dintre instituțiile fundamentale ale statului, in principiu dintre executiv si legislativ; existența unor tendințe si opțiuni pentru asigurarea unui echilibru intre principalele instituții ale statului, guvern-parlament; unele tradiții naționale.

Profesorul universitar Alexandru Arseni, împărtășește ideea promovată de constituționalistul Costachi Gh, care susține că marile structuri ale executivului sunt: a) șeful de stat; b) guvernul; c) ministerele și celelalte autorități ale administrației publice centrale; d) autoritățile administrației publice locale, la care se adaugă aparatul administrativ însărcinat să pregătească și să execute decizii, la nivelul fiecărei structuri executive. [8, p. 318]

Astăzi doctrinarii se împart în două mari grupe. Primii îi atribuie șefului statului două funcții: „funcţia de reprezentare" şi „funcția de garant". Ceilalți recunosc și o a treia funcție – cea de „mediere sau de arbitraj". [9, p. 270] Trebuie de remarcat faptul că, într-adevăr, dacă primele două funcții sunt expres indicate în art. 77 din Constituţia Republicii Moldova, apoi cea de-a treia nu dispune de o așa tratare. Însă, supunând analizei prerogativele constituționale ale Președintelui Republicii Moldova, evidențiem și această a treia funcție. [10, p.14-15] Apelând la rigorile principiului legitimității puterii de stat, se impune, pe cale normativă, de a formula în textul constituțional și funcția „de mediere, de arbitraj" al șefului de stat. [3, p. 23]

Conform Constituției Republicii Moldova, Președintele exercită atribuții importante, care justifică statutul său de garant al suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării. Pentru o cuprindere mai exactă și completă a atribuțiilor Președintelui Republicii Moldova, le vom grupa în mai multe categorii.

O clasificare facilă s-ar putea baza pe criteriul obiectului atribuţiilor. Drept urmare putem distinge: *atribuţii executive, atribuţii politice, militare, judiciare şi diplomatice*.

Un alt criteriu de clasificare, și anume după conţinut, divizează prerogativele șefului statului în: *atribuţii privind legiferarea; atribuţii privind organizarea şi funcţionarea autorităţilor publice; atribuţii privind alegerea, formarea, numirea sau revocarea unor autorităţi publice*; *atribuţii în domeniul apărării şi asigurării ordinii publice; atribuţii în domeniul politicii externe*; a*lte atribuţii.*

O divizare semnificativă a atribuţiilor prezidenţiale, este cea bazată pe criteriul condiţiilor de exercitare a acestora. Potrivit criteriului menţionat, distingem doua mari categorii de atribuţii: *atribuţii pentru exercitarea cărora actele sau faptele prezidenţiale sunt supuse unor condiţii exterioare (*aprobarea Parlamentului, adică încuviințarea, acordul cu o acțiune; contrasemnarea actelor prezidențiale - este un „transfer" de atribuţii de la Preşedinte în favoarea Guvernului, ea ar însemna şi „partajarea" între Preşedinte şi Guvern a exerciţiului unora din atribuţii; alte condiţii - consultarea fracţiunilor parlamentare (art. 98 alin. (1) din Constituţia RM, la desemnarea de către Preşedinte a unui candidat pentru funcţia de Prim-ministru) şi atribuţii pentru exercitarea cărora actele sau faptele *prezidenţiale nu sunt supuse nici unei condiţii exterioare* - adresarea de mesaje Parlamentului cu privire la principalele probleme ale naţiunii (art. 84 alin. (2) din Constituţie, promulgarea legilor, cu dreptul de a întoarce legea spre reexaminare în Parlament, dacă are obiecţii asupra ei (art. 93 alin. (2) din Constituţie), desemnarea unui alt membru al Guvernului în funcţia de Prim-ministru interimar, primirea scrisorilor de acreditare şi de rechemare a reprezentanţilor diplomatici ai altor state în Republica Moldova (art. 86 alin. (3) din Constituţie, oferirea de decoraţii şi titluri de onoare, acordarea de grade militare supreme, numirea în funcţii publice ș.a. [11, p. 331]

Atribuțiile șefului statului sunt funcții exclusive, deoarece ele poartă un caracter constant, fiind pro-

prii doar instituției șefului statului, indiferent de forma de guvernământ sau tipul de regim politic. Acestea fiind: *funcția de reprezentare*, funcția de garant și funcția de mediere. Altă grupă se referă la funcții complementare, care variază în funcție de forma de guvernământ, cât și de tipul de regim politic. [12, p. 232]

Funcția de reprezentare este inerentă șefului statului și nu poate fi îndeplinită de altă autoritate publică. [26, p. 340-344] Președintele reprezintă statul atât pe plan intern, cât și pe plan extern și nici o autoritate publică nu-și poate aroga această funcție. [13, p. 165] Președintele Republicii Moldova, în calitatea sa de șef de stat, reprezintă întregul poporul, și nu doar o parte a lui (în funcție de anumite criterii etnice, politice, religioase). Funcția de reprezentare se exprimă prin câteva atribuții: pe plan extern, președintele încheie tratate internaționale în numele Republicii Moldova, acreditează și rechemă reprezentanții diplomatici și aprobă înființarea, desființarea și schimbarea regimului misiunilor diplomatice, primește scrisorile de acreditare și rechemare ale reprezentanților diplomatici ai altor state în Republica Moldova (art. 86 din Constituție). Pe plan intern, președintele participă la exercitarea suveranității naționale, asumându-și totodată, răspunderea pentru independența, unitatea și integritatea teritorială a țării. [5, p. 233] Această funcție este caracteristică pentru instituția șefului statului atât în cadrul regimului politic prezidențial, parlamentar și a semi-prezidențial, fiind reglementată atât în constituția SUA, a Republicii Federative Germane, cât și a Franței. Președintele SUA, în conformitate cu art. 2 al Constituției, are dreptul să încheie tratate internaționale, cu acordul Senatului, numește și acreditează ambasadori. [14, art. 2] În cadrul regimului parlamentar, exemplul căruia ne poate servi Republica Federativă Germană, preşedintele reprezintă Federaţia în relaţiile internaţionale și semnează în numele Federaţiei tratatele internaționale cu statele străine. [15, art. 54-60] Franța, având un regim politic semi-prezidențial, preşedintele acreditează ambasadorii şi trimişii extraordinari. [17, art. 5] Respectiv, putem concluziona că funcția de reprezentare este caracteristică oricărui președinte, nefiind legată de coraportul între putere legislativă și cea executivă.

În Republica Moldova, *funcția de garant* rezultă din art. 77 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova și se realizează într-o dublă direcție: garant al statului și garant al Constituției. [7, p. 333] În calitatea sa de garant al statului, Președintele își asumă răspunderea pentru independența, unitatea și integritatea teritorială a țării, dispunând de prerogativele prevăzute în Constituția RM, și anume: este Comandantul Suprem al Forțelor Armate, poate declara mobilizarea parțială sau generală, în caz de agresiune armată împotriva țării, ia măsuri de respingere a agresiunii (art. 87). În calitatea de garant al Constituției, Președintele poate refuza promulgarea legii dacă ea contravine prevederilor și principiilor constituționale (art. 93), poate sesiza Curtea Constituțională privind neconstituționalitatea legii. [16, art. 86] Dacă comparăm această competență cu atribuțiile președinților altor state, trebuie să remarcăm faptul că președintele SUA, în calitate de garant al independenței țării, este comandantul suprem al armatei şi marinei militare al Statelor Unite, iar în calitate de garant al Constituției el veghează la aplicarea corectă a legilor. [14, art. 2] Președintele Franței veghează respectarea Constituţiei, asigură funcţionarea autorităţilor publice şi continuitatea statului, el este garantul independenţei naţionale, al integrităţii teritoriale și al respectării tratatelor, plus la aceasta el poate solicita Parlamentului o nouă dezbatere a proiectului de lege înainte de promulgare acestuia. [17, art. 6] Trebuie să subliniem faptul că, președntele Republicii Federative Germane nu este înzestrat de Legea Fundamentală cu funcția de garant, respectiv, putem concluziona că această funcție

a șefului statului se află în depenență de forma de guvernământ și regimul politic al statului. În pofida acestui fapt, majoritatea președinților sunt investiti prin Constituțiile cu funcția de garant.

Constituţia Republicii Moldova nu reglementează rolul de arbitru al șefului statului. Totuși Legea Supremă a RM consfințește un şir de atribuţii constituţionale, asigurând președintelui statutului *funcția de mediator* între puterile statului. De exemplu, fără desemnarea candidaturii de Prim-ministru devine imposibilă procedura de formate a Guvernului, iar ca și condiţie prealabilă desemnării, Constituţia prevede consultarea fracţiunilor parlamentare, care reprezintă un mecanism de mediere în scopul configurării susţinerii parlamentare a viitorului candidat. Consultarea fracţiunilor parlamentare, de asemenea, reprezintă un mijloc de mediere în cazul unui blocaj legislativ, care poate conduce la dizolvarea Parlamentului. Un mijloc de mediere între organele puterii de stat, precum şi între organele puterii de stat şi societate acordate şefului de stat în diferite ţări, îl reprezintă referendumul. În scopul evitării unui blocaj legislativ, Preşedintele Republicii Franceze poate supune referendumului orice proiect de lege asupra organizării puterilor publice, asupra reformelor privind politica economică şi socială a naţiunii şi privind serviciile publice care contribuie la aceasta, ocolind, astfel, forul legislativ. Atunci când referendumul a condus la adoptarea proiectului de lege, Preşedintele republicii promulgă legea. Printre mijloacele de mediere ale Preşedintelui Republicii Moldova în scopul asigurării bunei funcţionări a autorităţilor publice se înscriu: adresarea de mesaje Parlamentului cu privire la principalele probleme ale naţiunii (art. 84 al Constituţiei); numirea în funcţii publice, în condiţiile prevăzute de lege (art. 88, lit. d) al Constituţiei); dreptul de a participa la şedinţele Parlamentului, cu posibilitatea de a lua cuvântul la orice fază a dezbaterilor. [18, p. 38]

O altă grupă de atribuții vizează organizarea și funcționarea unor autorități publice, atribuții de natura legislativă, atribuții în domeniul politicii externe, atribuții în domeniul apărării și asigurării ordinii publice și alte atribuții prevăzute de Constituție.

Conform art. 85 din Constituția RM, Președintele poate lua parte la ședințele Parlamentului fără să preîntâmpine Parlamentul, însă, desigur, fără drept de vot. Președintele Republicii Moldova, în baza sintagmei constituţionale, are dreptul de a lua cuvântul la ședințele legislativului. Mai mult ca atât, conform art. 100 din Regulamentul Parlamentului, spre deosebire de deputaţi, Președintelui, precum și Primministrului, li se acordă timp suplimentar în cadrul dezbaterilor. Având în vedere norma constituţională, deputaţii nu pot să refuze Președintelui accesul la ședințele Parlamentului. Și, după cum rezultă din alin. (1) al art. 84 din Constituţie, Președintele nu poate fi obligat să participe la ședințele puterii legislative. Cu toate acestea, Președintele nu poate refuza solicitarea Parlamentului de a participa la ședință, având în vedere dezideratul colaborării autorităţilor statului în interesul bunei guvernări. [13, p. 312] Comparând această funcție cu atribuțiile președintilor din alte state, trebuie să remarcăm faptul că această atribuție se regăsește doar în cadrul prerogativelor președintelui francez, care poate lua cuvântul în faţa Parlamentului întrunit, în acest scop, ședința comună a ambelor camere fiind numită Congres (cu scopul revizuirii Constituției). [17, art. 6]

Mesajele adresate Parlamentului, conform art. 84 alin. (1) din Constituţie, reprezintă un act politic, prin care șeful statului aduce la cunoștința legislativului poziția sa într-o problemă politică, economică sau socială a naţiunii. În același timp, mesajul reprezintă o modalitate, prin intermediul căreia Președintele poate colabora și stabili legături instituţionale cu organul reprezentativ suprem. Trebuie să subliniem faptul că mesajele Președintelui, fiind făcute publice, au un impact social și vizează o problemă de o

importanţă deosebită în viaţa naţiunii. Aprecierea problemei naţiunii ca fiind importantă, de asemenea, rămâne la discreţia Președintelui. [13, p. 313] Această funcție a președintelui nu se regăsește în cadrul Constituțiilor statelor cu regimul politic parlamentar și prezidențial, insă, în pofida faptului că dreptul de a adresa Parlamentului mesaje nu este indicat expre în Constituție SUA șeful statului trimite anual mai multe mesaje Congresului, dintre care cel mai important privește „Starea națiunii". Cu toate acestea, prerogativa respectivă este caracteristică statelor cu regimul politic semi-prezidențial, respectiv președintele Franței are dreptul de a adresa mesajele Camerelor Parlamentului.

În cazul imposibilității formării Guvernului sau al blocării procedurii de adoptare a legilor timp de 3 luni, Președintele Republicii Moldova, după consultarea fracţiunilor parlamentare, poate să dizolve Parlamentul. [20, art. 85] Respectiv, prin Constituție, Președintelui Republicii Moldova i se acordă dreptul discreţionar de a dizolva Parlamentul în două cazuri: imposibilitatea exercitării de către Parlament a funcţiei sale de bază – de legiferare și imposibilitatea învestirii Guvernului. [13, p. 314] „Dizolvarea Parlamentului de către șeful statului constituie o modalitate de soluţionare a crizei, provocate de conflictul apărut între autoritatea legislativă și cea executivă în cazul imposibilităţii formării Guvernului sau al blocării timp de trei luni a procedurii de adoptare a legilor". [19] În pofida faptului că dreptul de a dizolva Parlamentul este unul discreționar, care se manifestă prin sintagma „poate să dizolve", acest drept nu este unul absolut, fiind limitat prin anumite condiții care reies din alin. (2), (3), (4) a art. 85 a Constituției, care stabilește că Parlamentul poate fi dizolvat, dacă nu a acceptat votul de încredere pentru formarea Guvernului, în termen de 45 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puţin două solicitări de învestitură. În cursul unui an Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată. Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui Republicii Moldova, cu excepţia cazului prevăzut de art. 78 alin. (5), și nici în timpul stării de urgenţă, de asediu sau de război. Cu referire la alte state, atribuțiile președintelui de a dizolva parlamentul se regăsește în constituția Franței, șeful statului având dreptul de a dizolva Adunarea Naţională, după consultarea cu Primul-ministru și Preşedinţii Camerelor. [17, art. 14] Și în Constituția Republicii Federative Germane, președintele are dreptul să dizolve Parlamentul în cazul în care candidatul la funția de cancelar de 3 ori nu a fost votată cu majoritate absolută a voturilor sau dacă cancelarul federal nu mai este susținut de parlament.

Respectiv, putem concluziona că atribuțiile președintelui Republicii Moldova care se referă la coraportul acestuia cu puterea legislativă și se manifestă prin dreptul de a participa la lucrările parlamentului, de a adresa mesaje cu privire la principalele probleme ale naţiunii și dreptul de a dizolva parlamentul, sunt identice cu atribuțiile președintelui Franței în domeniul respectiv, fiind caracteristice republicilor cu regimul politic semi-prezidențial.

După consultarea fracţiunilor parlamentare, Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcţia de Prim-ministru. [20, art. 89] Autoritatea competentă de a desemna candidatul pentru funcţia de Prim-ministru este Președintele Republicii, cu toate aceste Președintele este obligat să consulte Parlamentul, iar legislativul, la rândul său, este obligat să-și expună părerea asupra candidaturii propuse, iar desemnarea candidatului are loc după consultarea fracţiunilor parlamentare. [13, p. 351] Președintelui Republicii îi aparţine dreptul discreţionar de a selecta candidatura, iar consultarea fracţiunilor parlamentare nu-l obligă să se conformeze viziunilor acestora. [21, p. 111] Constituţia nu prevede anumite condiţii pe care trebuie să le întrunească candidatul la funcţia de Prim-ministru, drept rezultat, Președintele este liber în alegerea candida-

tului. [22, p. 400] Cu toate aceste, nu putem nega importanța și funcțiile Parlamentului în cadrul desemnării Prim-ministrului, fiindcă candidatura acestuia poate fi desemnată numai după consultarea cu fracțiunile parlamentare, iar majoritatea parlamentară poate acorda moțiune de cenzură a Guvernului și are dreptul să destituie Prim-ministrul, respectiv pârghiile de influență se află în mâinile majorității parlamentare. Aceasta se manifestă și prin faptul, că anume Parlamentul acordă votul de încredere asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului, având un drept decisiv asupra programului activității, funcționării și demiterii Guvernului.

În baza votului de încredere acordat de Parlament, Președintele Republicii Moldova numește Guvernul într-un termen rezonabil. Trebuie să subliniem faptul că și în cazul acestei prerogative a Președintelui rolul decisiv îl joacă Parlamentul, fiindcă Guvernul poate fi numit numai după aprobarea programului acestuia de către Parlament, respectiv formarea guvernului depinde, în fond, de rezultatul alegerilor parlamentare, iar partidele, care în urma alegerilor au primit vot de încredere popular asupra programelor electorale, desemnează Guvernul pentru a transpune aceste programe în viaţă. [13, p. 353] Există o legătură logică între competenţa Guvernului de a elabora și prezenta Parlamentului acest program și acceptarea lui de către Parlament, care în continuare are obligaţia de a asigura Guvernul cu cadrul legislativ necesar pentru realizarea acestuia, astfel constituindu-se un tandem: legislativ-executiv în realizarea politicii interne și externe a statului [6, p. 116], iar raţionamentul sistemelor constituţionale contemporane dictează ca guvernele să fie formate astfel încât să se bucure de încrederea majorităţii parlamentare. [22, p. 397] Norma constituţională privind numirea Guvernului de către Președintele Republicii, după ce Parlamentul i-a acordat acestuia vot de încredere, are un caracter imperativ și, prin urmare, este obligatorie pentru Președinte și nu depinde de voinţa acestuia, fie că este sau nu este de acord cu componența nominală a Guvernului, fie pentru alte motive. [13, p. 353] Prin urmare, Președintele nu poate refuza numirea Guvernului, aceasta trebuie să fie conformă exigențelor ce rezultă din votul de încredere acordat de Parlament. [23] Or, numirea Guvernului de către Președinte nu este o învestitură, ci nominalizarea învestiturii făcute de Parlament. Numirea Guvernului de către Președintele Republicii are un caracter îndeosebi solemn, nu implică posibilitatea unei aprecieri, de oportunitate sau de alt fel [24, p. 260], apare ca un act pur protocolar, fără consecinţe juridice în ceea ce privește raporturile dintre Președintele Republicii, pe de o parte, și Guvern, pe de altă parte. [24, p. 169]

O prerogativă asemănătoare se regăsește și în Constituția Franței, președintele având dreptul să numească Primul-ministru, el dispune încetarea activităţii Primului-ministru la prezentarea de către acesta a demisiei Guvernului, plus la aceasta, la propunerea Primului-ministru, Președintele Republicii îi numește pe ceilalţi membri ai Guvernului şi îi revocă din funcţie. Președintele Republicii Franceze prezidează Consiliul de miniștri. [17, art. 20-21] Observăm că președintele Franței are prerogativele mai largi, decât președintele Republicii Moldova, având dreptul de a prezida Consiliul de miniştri. Cu toate acestea, atribuția dată este caracteristică doar republicilor semi-prezidențiale, fiindcă în SUA executivul nu este bicefal, ceea ce schimbă raporturile în cadrul puterii executive.

Judecătorii instanţelor de fond și de apel sunt numiți în funcţie de Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, Președinţii și vicepreședinții instanţelor judecătorești sunt numiţi în funcţie de Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, pe un termen de 4 ani. [20, art. 116] Trebuie să remarcăm faptul că în procesul de admitere a judecătorilor în profesie, locul central îl ocupă așa principii precum, independența, imparțialitatea

și calitățile personale ale candidatului, semnătura Președintelui putând fi considerată ca o garanție suplimentară a respectării legalității și independenței judecătorilor, având mai mult o funcție simbolică. O atribuție asemănătoare se regăsește în Constituia SUA, șeful statului având dreptul să numească judecători la Curtea Supremă cu avizul şi cu acordul Senatului. [14, art. 2] Și Constituția Republicii Federative Germane, stabilește că Preşedintele Federal numeşte şi revocă pe judecătorii federali. Respectiv, putem consluziona că această atribuție este specifică atât pentru președintii statelor cu regimul politic parlamentar, cât și cu cel prezidențial. [15, art. 54-60]

Dreptul de inițiativă legislativă aparţine deputaţilor în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a Unităţii teritoriale autonome Găgăuzia. [20, art. 73] Conform prevederilor Capitolului II, deputații și Președintele Republicii Moldova prezintă Parlamentului proiecte de acte legislative și propuneri legislative. Proiectele de legi înaintate de Președintele Republicii Moldova sau de Guvern se prezintă în plenul Parlamentului de unul dintre membrii Guvernului ori de reprezentantul împuternicit al Președintelui Republicii Moldova sau al Guvernului. Comparând această prerogativă cu atribuțiile altor șefi de stat, trebuie să remarcăm faptul că președintele SUA nu are dreptul de inițiativă, însă poate trimite mai multe mesaje Congresului, cel mai important fiind despre „Starea Uniunii", care conține programul său legislativ. [25, p. 73] Cu referire la șefii de stat ai Franței și ai Germaniei, trebuie să remarcăm faptul că președinții acestor țări nu au dreptul la inițiativa legislativă, respectiv, în cadrul acestui domeniu atribuțiile președintelui Republicii Moldova sunt mai largi.

Președintele Republicii Moldova promulgă legile. Președintele Republicii Moldova este în drept, în cazul în care are obiecţii asupra unei legi, să o trimită, în termen de cel mult două săptămâni, spre reexaminare, Parlamentului. În cazul în care Parlamentul își menține hotărârea adoptată anterior, Președintele promulgă legea. [20, art. 93] Prin această atribuţie, Președintele poate interveni în activitatea puterii legislative, însă fără a avea puteri decizionale irevocabile. [13, p. 334] Trebuie să subliniem faptul că, unicul organ care are putere legislativă este Parlamentul, iar atribuțiile Președintelui în domeniul legislativ se referă la verificarea suplimentară a corespunderii prevederilor proiectului de lege cu prevederile Constituției, atestarea existenţii legii și impunerea autorităţilor publice respectarea și supravegherea executării ei. Deci, Președintele Republicii, semnând un decret de promulgare, verifică, constată și certifică existenţa legii, votată de Parlament în condiţiile cerute de Constituţie. Promulgarea legii este o prerogativă imperativă a Președintelui ţării, consacrată în Constituţie, și nicio altă autoritate publică în stat nu și-o poate aroga. Potrivit art. 74 alin. (3) din Constituţie, Parlamentul, adoptând legile, conform procedurilor legale, este obligat să le trimită spre promulgare Președintelui Republicii Moldova. În același timp, Președintele Republicii Moldova este în drept, în cazul în care are obiecţii asupra unei legi, să o remită, în termen de cel mult două săptămâni, spre reexaminare Parlamentului. În cazul în care Parlamentul își menține hotărârea adoptată anterior, Președintele este obligat să promulge legea. [22, p. 389] Dispozițiile art. 93 din Constituţie sunt imperative, necondiționate și obligatorii atât pentru Președintele Republicii Moldova, cât și pentru Parlament. Alineatul 2 al articolului citat supra, se referă la obiecţii asupra legii în ansamblu sau a unei părţi a ei, Președintele fiind în drept să trimită legea spre reexaminare Parlamentului, dar numai o singură dată. [13, p. 335] Respectiv, observăm că din această prevedere reiese rolul decisiv al Parlamentului în cadrul procesului legislativ, fiindcă promulgarea este ultima etapă înainte de publicarea legii, prin care Președintele finalizează procesul legislativ propriuzis și conferă legii forţă obligatorie, pentru că publi-

carea este un proces tehnic și nu depinde de niciun factor decizional. [13, p. 336] „Promulgarea legii nu este un vot nou, ci este un act prin care se recunoaște conţinutul autentic al textului care a fost votat de Parlament și se dă dispoziţia ca legea să fie publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova“. [26, p. 42] Această atribuţie este tradiţională pentru orice șef de stat. Președintele dispune de dreptul de a sesiza Curtea Constituţională, însă în cazul unei legi trimise spre promulgare el poate sesiza Curtea Constituțională doar după promulgare. [13, p. 337]

Referindu-ne la procedura de promulgare a legilor de către președinții altor state, trebuie să subliniem faptul că aceasta este o atribuție clasică pentru funcție respectivă, însă în cadrul regimului politic prezidențial această atribuție are particularitățile sale, președintele SUA dispunând de posibilitatea de a se opune legilor adoptate exercitând dreptul de veto. [25, p. 337] Acest drept poate fi exercitat și în cazul în care președintele nu promulgă legea adoptată de Congres până la sfârșitul sesiunii autorității legislative, în cazul în care nu este încălcat termenul de promulgare a legii. Referindu-ne la atribuțiile președintelui Franței, trebuie să remarcăm faptul că Președintele promulgă legile în termen de cincisprezece zile, însă înainte de expirarea acestui termen, Președintele Republicii poate solicita Parlamentului o nouă dezbatere pe marginea legii respective sau asupra unor articolele, iar această nouă dezbatere nu poate fi refuzată. [17, art. 6] Și în cadrul Republicii Federative Germane promulgarea legii reprezintă ultima etapă a procesului legislativ. Astfel, putem concluziona că promulgarea legilor este o funcție inerentă oricărui șef de stat.

Președintele Republicii Moldova poartă tratative și ia parte la negocieri, încheie tratate internaționale în numele Republicii Moldova și le prezintă, în modul și în termenul stabilit prin lege, spre ratificare Parlamentului. [20, art. 86] În conformitate cu Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor internaționale între state din 23 mai 1969, și Legea Republicii Moldova privind tratatele internaționale, au dreptul de a încheia tratatele internaționale șeful statului, șeful guvernului și ministrul de externe. [16, art. 7 pct. 2] Această prevedere constituţională are caracterul unei împuterniciri generale și totale și nu poate fi limitată de nicio altă autoritate a statului, iar statul poate fi reprezentat de Președinte și în toate relaţiile internaţionale, indiferent de nivelul și caracterul acestora. Este de menţionat că șeful de stat, în calitatea sa de reprezentant plenipotențiar al statului pe arena internaţională, poate face diferite declaraţii, demersuri sau alte acte de politică externă. Pentru toate aceste acţiuni, șeful de stat nu are nevoie de împuterniciri speciale de la autorităţile statului. El este persoana care poate angaja statul pentru toate actele referitoare la politica externă și relaţiile internaţionale. Trebuie să remarcăm faptul că după perfectarea tratatelor încheiate în numele RM, acestea sunt remise Parlamentului spre ratificare. În cazul în care Președintele nu dorește să-și exercite personal prerogativa de a purta tratative sau de a lua parte la negocieri, sau de a încheia un tratat, el poate acorda împuterniciri exprese, în baza art. 9 alin. (1) din Legea tratatelor, unor factori de răspundere ai statului, ca Prim-ministrul, ministrul afacerilor externe, altor membri ai Guvernului sau unor reprezentanți diplomatici. [13, p. 318]

Președintele Republicii Moldova, la propunerea Guvernului, acreditează și recheamă reprezentanţii diplomatici ai Republicii Moldova și aprobă înfiinţarea, desfiinţarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice. [20, art. 86] Alineatul 2 al articolului menționat supra, stabilește atribuţiile firești ale oricărui șef de stat, indiferent de forma de guvernare sau de alte criterii juridico-politice, șeful statului fiind cel care acreditează și recheamă reprezentanţii diplomatici ai Republicii Moldova. Procedura concretă este reglementată de Legea cu privire la serviciul diplomatic, care prevede, în art. 10 alin. (2), că

„ambasadorii extraordinari și plenipotențiari, reprezentanţii permanenţi și trimișii – șefi ai misiunilor diplomatice – sunt numiţi și rechemaţi din post de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Guvernului“. [27, art. 10 alin.3] Cât privește aprobarea, înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice, aceasta este o măsură care se stabilește de Președintele Republicii Moldova, la propunerea Guvernului, inițierea acestor schimbări fiind de competența Ministerului Afacerilor Externe. [27, art. 6 alin. (4)]

Conform art. 86 din Constituția RM, președintele Republicii Moldova primește scrisorile de acreditare și de rechemare ale reprezentanţilor diplomatici ai altor state în Republica Moldova. Înmânarea scrisorilor de acreditare Președintelui Republicii Moldova este momentul când ambasadorul străin oficial intră în exercitarea deplină a funcţiei sale [13, p. 319]. Comparând atribuțiile în domeniul politicii externe ale președintelui Republicii Moldova cu atribuțiile președinților altor state, trebuie să remarcăm faptul că acestea sunt specifice funcției de președinte și nu se deosebesc în funcție de regimul politic la statului.

În SUA, şeful statului exercită politica externă personal sau prin reprezentanţi; semnează tratate internaţionale, care ulterior trebuie ratificate de Senat; are dreptul de a încheia Convenţii Executorii, care nu trebuie aprobate de către Senat; cu acordul Senatului numeşte ambasadori, consuli şi reprezentanţi în organizaţiile internaţionale; primeşte şi acreditează ambasadori ai statelor străine. În Republica Federativă Germană Preşedintele reprezintă Federaţia în relaţiile internaţionale, el semnează în numele Federaţiei tratatele internaționale cu statele străine și acreditează şi numeşte miniştrii plenipotenţiari. [15, art. 54-60] Cu referire la președintele Franței trebuie să remarcăm faptul că el acreditează ambasadorii şi trimişii extraordinari pe lângă puterile străine; ambasadorii şi trimişii extraordinari străini sunt acreditaţi pe lângă Președintele Republicii. [17, art. 5-19]

Președintele Republicii Moldova este comandantul suprem al forţelor armate. [20, art. 87] Constituția RM prevede un comandant suprem al forţelor armate în persoana șefului statului și un ministru al apărării, de aceea este necesar de a delimita instituţia forţelor armate de armata naţională. Astfel, Președintele este Comandantul Suprem al Forţelor Armate, componenta de bază a cărora este Armata Naţională, condusă de ministrul apărării. Constituţia Republicii Moldova a atribuit șefului statului funcţia de comandant suprem al forţelor armate, iar logica legiuitorului se bazează și pe istoria entităţilor statale, care a demonstrat că în situaţii critice conducerea unipersonală este cea mai eficientă. [13, p. 320] Trebuie să subliniem faptul că, în exerciţiul funcţiilor sale, Președintele trebuie să conlucreze atât cu Guvernul, cât și cu Parlamentul, inclusiv în exercitarea atribuţiilor în domeniul apărării. Președintele Republicii Moldova în calitate de Comandant Suprem al Forţelor Armate numește în funcţie și destituie din funcţie orice persoană din conducerea supremă a forţelor armate, cu excepţia ministrului apărării, care este membru al Guvernului“. Trebuie să subliniem faptul că în calitate de Comandant Suprem al Forţelor Armate, Președintele Republicii Moldova „poartă răspundere personală pentru capacitatea de apărare a statului și capacitatea de luptă a forţelor armate“ în limitele împuternicirilor prevăzute de Constituţie și de alte acte normative.

Președintele Republicii Moldova poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parţială sau generală. [20, art. 87] Această prevedere se bazează pe considerația că funcția de Comandant Suprem al Forţelor Armate, exercitată unipersonal, comportă anumite riscuri pentru societate, ca urmare a faptului că permite titularului să uzurpeze prin forţă puterea de stat. Pentru aceste motive, art. 66 din Constituţie, în domeniul apărării, rezervă Parlamentului așa atribuţii ca aprobarea doctrinei militare a

statului, declararea mobilizării parţiale sau generale și declararea stării de urgenţă, de asediu și de război. [13, p. 321]

În caz de agresiune armată îndreptată împotriva ţării, Președintele Republicii Moldova ia măsuri pentru respingerea agresiunii, declară stare de război și le aduce, neîntârziat, la cunoștinţa Parlamentului. Potrivit art. 87 din Constituția RM, dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în 24 de ore de la declanșarea agresiunii. În situaţii extrem de critice, care nu suportă nicio amânare, și anume în caz de agresiune armată împotriva ţării, Președintele Republicii Moldova poate lua măsuri pentru respingerea agresiunii și declara stare de război unipersonal, însă este obligat să informeze imediat Parlamentul despre aceasta. Constituția a reglementat și situaţia când Parlamentul este în vacanţă. Astfel, în aceste circumstanţe neordinare, Parlamentul se convoacă de drept în 24 de ore de la declanșarea agresiunii. Potrivit art. 67 din Constituția RM, sesiunile extraordinare pot fi convocate de Președintele Parlamentului, la cererea Președintelui Republicii Moldova, a Președintelui Parlamentului sau a 1/3 din numărul deputaţilor.

Președintele Republicii Moldova poate lua și alte măsuri pentru asigurarea securităţii naţionale și a ordinii publice, în limitele și în condiţiile legii. [20, art. 87] Conform alin. (4) al art. 87 din Constituţie, Președintele Republicii Moldova poate lua și alte măsuri pentru asigurarea securităţii naţionale și a ordinii publice, însă aceste măsuri să se înscrie în limitele și în condiţiile legilor adoptate în domeniul respectiv. Este de remarcat și faptul că pentru a se exclude abuzul de putere, Președintele nu poate emite unipersonal acte în domeniul apărării, ci este obligat să supună aprobării parlamentare astfel de acte precum: doctrina militară a statului, concepţia securităţii naţionale, structura generală și efectivele componentelor Forţelor Armate, regulamentul disciplinei militare. [13, p. 321]

Analizând atribuțiile șefelor de stat în domenul apărării trebuie să remarcăm faptul că președintele SUA este comandantul şef al armatei şi marinei militare a Statelor Unite ale Americii [14, art. 2]. Președintele Franţei este şeful forţelor armate, iar președintele Republicii Federative Germane nu are atribuții în domeniul respectiv. Putem concluziona că atribuțiile președintelui în domeniul apărării și asigurăţii ordinii publice sunt caracteristice statelor cu regimul politic prezidențial sau cel semiprezidențial.

Președintele Republicii Moldova îndeplinește și următoarele atribuții: conferă decoraţii și titluri de onoare; acordă grade militare supreme prevăzute de lege; soluţionează problemele cetăţeniei Republicii Moldova și acordă azil politic; numește în funcţii publice, în condiţiile prevăzute de lege;

Aceste atribuții se referă la exercitarea actului guvernării și sunt necesare pentru îndeplinirea prerogativelor de exercitare a puterii de stat, fiind tradiţionale pentru majoritatea sistemelor constituţionale. Atribuţiile în cauză pot fi exercitate în principiu unipersonal, iar șeful de stat, conform rigorilor constituţionale, reprezintă statul; acordă graţiere individuală; poate cere poporului să-și exprime, prin referendum, voinţa asupra problemelor de interes naţional; acordă ranguri diplomatice; conferă grade superioare de clasificare lucrătorilor din procuratură, judecătorii și altor categorii de funcţionari, în condiţiile legii; suspendă actele Guvernului ce contravin legislaţiei până la adoptarea hotărârii definitive a Curţii Constituţionale, exercită și alte atribuţii stabilite prin lege. [13, p. 321]

În cadrul atibuțiilor menționate supra, acordarea gratierii, este o atribuție clasică exercitată de șeful statului, fiind realizată atât de președintele SUA, a Franţei, cât și de președintele Germaniei Federative. Posibilitatea de a iniția referendumul este atribuită prin Constituție doar președintelui Franţei, care are dreptul de a supune referendumului orice proiect de

lege privind organizarea autorităţilor publice, reformele vizând politica economică, socială sau de mediu a naţiunii şi serviciile publice implicate, sau prin care se urmăreşte autorizarea ratificării unui tratat care, fără să fie contrar Constituţiei, ar avea incidenţe asupra funcţionării instituţiilor.

Respectiv, analizând prerogativele Președintelui trebuie să subliniem faptul că cele mai importante decrete emise de șeful de stat în domeniul politicii externe și a aparării, acreditării și rechemării reprezentanților diplomatici, aprobării înființării, desființării sau schimbării rangului misiunilor diplomatice, declarării, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, a mobilizării parțiale sau generale, declararea stării de război, necesită obligatoriu contrasemnarea Prim-ministrului. [13, p. 340]

Prin prisma atribuțiilor care revin șefului statului, urmează să determinăm dacă președintele face sau nu partea din puterea executivă a statului. Referindu-ne la problema determinării locului președintelui în cadrul autorităților publice, trebuie să remarcăm faptul că în unele state executivul este format dintr-un organ statal unipersonal, deseori președintele fiind ales de către popor, acesta fiind tipic pentru regimurile prezidențiale. În cadrul altui grup de state, puterea executivă este bicefală: un șef de stat și un șef de Guvern, această situație fiind caracteristică regimului parlamentar.

În conformitate cu art. 2 din Constituția SUA, șeful statului face partea din puterea executivă a statului, el este ales de electori, ceea ce reprezintă metoda originală pentru alegerea șefului statului. Președintele SUA are următoarele atribuții : comandantul şef al armatei şi marinei militare a Statelor Unite şi al miliţiei diferitelor state atunci când sunt chemate în serviciul activ al Statelor Unite, poate cere, în scris, părerea funcționarului principal al fiecărui departament executiv asupra oricărui subiect privind îndatoririle funcţiilor respective, poate acorda suspendarea executării şi graţierea pentru infracțiunile comise împotriva Statelor Unite, are dreptul să încheie tratate internaționale cu condiția acordului Senatului, numi ambasadori, alţi funcţionari publici şi consuli, judecători la Curtea Supremă prin şi cu avizul şi cu acordul Senatului, Președintele are puterea de a completa toate locurile vacante care pot apărea în intervalul de timp dintre sesiunile Senatului, prin delegarea autorității de a exercita această putere, care expiră la sfârşitul sesiunii viitoare. Președintele poate să convoace ambele Camere sau una dintre ele. El poate suspenda sesiunii, în caz de dezacord între Camere cu privire la data suspendării sesiunii, până la data pe care o apreciază corespunzătoare; el primește ambasadorii şi alţi miniştri publici; el veghează la aplicarea corectă a legilor, acordă autoritate să-şi exercite puterile tuturor persoanelor cu înalte funcţii oficiale în Statele Unite. [14, art. 2]

Trecând nemijlocit la compararea prerogativelor Președintelui Republicii Moldova cu cele ale Președintlui SUA, observăm că unele atribuții sunt identice, printre care dreptului de a acorda grațiere, de a încheia tratatele internaționale, de a numi ambasadori și reprezentanți diplomatici, dreptul de a convoca Parlamentul și deținerea funcției de comandant suprem al forțelor armate. Președintele Republicii Moldova veghează aplicarea corectă a legilor și a corespunderii acestora cu Constituție, având dreptul de a sesiza Curtea Constituțională în cazul în care prevederile legii contravin Constituției. Diferența între prerogative constă în faptul că Președintele Republicii Moldova numește judecători în Curțile de fond și de Apel, iar Președintele SUA are dreptul sî numească judecători și în Curtea Supremă de Justiție. Altă diferență se referă la faptul că Președintele SUA poate suspenda sesiunea parlamentară, iar în conformitate cu Constituția Republicii Moldova prerogativele Președintelui se referă doar la dizolvarea Parlamentului, el neavând dreptul de a suspenda funcționarea acestuia. Cu toate acestea, trebuie să remarcăm faptul că Președintele Republicii Moldova are mai

multe prerogative, decât Președintele SUA, care se referă, de exemplu, la atribuții legislative.

Printre atribuțiile Președintelui francez, se regăsesc vegherea respectării Constituţiei, asigurarea funcţionării autorităţilor publice. El este garantul independenţei naţionale, al integrităţii teritoriale şi al respectării tratatelor. Președintele Republicii este ales prin vot universal direct, pentru un mandat de cinci ani. Președintele Republicii numește Primul-ministru, Președintele Republicii dispune încetarea activităţii Primului-ministru la prezentarea de către acesta a demisiei Guvernului. La propunerea Primului-ministru, Președintele Republicii îi numește pe ceilalţi membri ai Guvernului şi îi revocă din funcție. Președintele Republicii prezidează Consiliul de miniștri. Președintele Republicii promulgă legile în termen de cincisprezece zile de la transmiterea către Guvern a legii definitiv adoptate. Înainte de expirarea acestui termen, Președintele Republicii poate solicita Parlamentului o nouă dezbatere pe marginea legii respective sau a unora dintre articolele sale. Această nouă dezbatere nu poate fi refuzată. Președintele Republicii, la propunerea Guvernului, poate supune referendumului orice proiect de lege privind organizarea autorităţilor publice, reformele vizând politica economică, socială sau de mediu a naţiunii şi serviciile publice implicate, sau prin care se urmărește autorizarea ratificării unui tratat care, fără să fie contrar Constituţiei, ar avea incidenţe asupra funcţionării instituţiilor.

Președintele Republicii, după consultarea cu Primul-ministru şi Președinţii Camerelor, poate pronunţa dizolvarea Adunării Naţionale. Președintele Republicii semnează ordonanţele şi decretele dezbătute în cadrul Consiliului de miniștri. Președintele Republicii face numirile în funcţiile civile şi militare ale statului. Președintele Republicii acreditează ambasadorii şi trimişii extraordinari pe lângă puterile străine; ambasadorii şi trimişii extraordinari străini sunt acreditaţi pe lângă Președintele Republicii. Președintele Republicii este şeful forţelor armate. Președintele Republicii are dreptul să acorde graţierea individuală. Dreptul de a adresa mesaje națiunii, Dreptul de a adresa mesajele Camerelor Parlamentului, Președintele poate lua cuvântul în faţa Parlamentului întrunit, în acest scop, în Congres. Unele acte ale Președintelui Republicii sunt contrasemnate de Primul-ministru şi, dacă este cazul, de miniștrii de resort. [17, art. 5-19]

Comparând atribuțiile Șefului de Stat al Republicii Moldova și al Republicii Franceze trebuie să subliniem faptul că printe prerogarivele comune ale acestora se numără și statutul de garant al independenţei naţionale, al integrităţii teritoriale a țării, numirea Prim-ministrului, promulgarea legilor și poate dreptul de a solicita o nouă dezbatere a legilor în Parlament care, în cazul Republicii Moldova, se manifestă prin refuzul de a promulga proiectul de lege și trimiterea lui la reexaminare Parlamentului, care nu poate fi refuată de Parlament. Șefii de Stat au dreptul de a dizolva Parlamentul, de a numi în funcții funcționari și demnitari publici, dreptul de acredita ambasadori, a acorda grațierea individuală, a adresa mesajele Parlamentului, dreptul de a lua cuvântul în cadrul ședințelor Parlamentului.

Pornind de la cele expuse mai sus, putem afirma că în RM, șeful statului face partea din puterea executivă. Un alt argument în favoarea poziționării președintelui în cadrul puterii executive poate fi exprimat prin faptul că atribuirea președintelui unui rol de mediator al puterilor de stat poate fi interpretată ca încălcarea principiului separației puterilor de stat. Acest princpiu este edificator pentru "un stat de drept democratic, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile lui, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme şi sunt garantate." [20, art. 1 alin. (3)]

Concluzii

Considerăm că fiecare prerogativă trebuie să fie clar delimitată și poziționată, cu respectarea prin-

cipiului separației puterilor în stat. Șefului Statului poate fi poziționat în cadrul puterii executive datorită faptului că Republica Moldova reprezintă un regim politic mixt, îmbinând calitățile regimului parlamentar cât și cele ale regimului prezidențial. În cadrul regimului parlamentar există executivul bicefal, șeful statului nefiind responsabil în fața parlamentului; Guvernul răspunde în fața parlamentului, Guvernul se sprijină pe majoritatea parlamentară, astfel, președintele poate dizolva Parlamentul. În cadrul regimul prezidențial observăm caracterul reprezentativ al șefului statului, alegerea acestuia prin sufragiul universal și faptul că șeful statului nu poate fi demis de Parlament. Respectiv, regimul politic al Republicii Moldova reprezintă o îmbinare atât a trăsăturilor caracteristice regimului parlamentar cât și a celor caracteristice regimului prezidențial. În procesul stabilirii locului președintelui în cadrul puterii de stat trebuie să ținem cont nu atât de particularitățile fincțiilor șefului statului, ci de atribuțiile lui în ansamblu în toată complexitatea acestora, stabilind raporturi cu alte ramuri ale puterii de stat.

Referințe bibliografice

1. ARSENI, A., IVANOV, V., SUHOLITCO, L. Dreptul constituțional comparat, Centrul Ed.-poligr. al USM, 2003, 296 p. ISBN: 9975-70-356-9.

2. POPA, V. Dreptul public. Chișinău: Acad. de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova, Ch.: AAP, 1998, 460 p.

3. ARSENI, Al. Legitimitatea puterii de stat: fenomen complex și indispensabil societăţii umane contemporane, Autoreferatul tezei de doctor habilitat în drept, Chișinău, 2014.

4. POPA, V. Drept parlamentar al Republicii Moldova: (monografie) / Univ. Liberă Intern. din Moldova. Ch.: Complexul ed.- poligr. ULIM, 1999, 234 p. ISBN 9975-920-15-2.

5. ARSENI, Al. Drept constituțional și instituții politice, CEP USM. Chișinău, 2019, Ediția a 2-a, vol. 1, p. 242-243. ISBN: 978-9975-149-39-6

6. NEGRU, B., NEGRU, A. Teoria generală a dreptului și statului, Chișinău, 2006, 69 p.

7. DELEANU, I. Tratat Drept constitutional și instituții politice, Iași, Editura Fundației Chemarea, 1996, vol. 2, 163 p.

8. COSTACHI, Gh. Direcţiile prioritare ale edificării statului de drept în Republica Moldova, Chişinău, 2009. 328 p.

9. VRABIE, G. Organizarea politico-etatică a României. (Drept constituţional şi instituţii politice). Vol. 2. Iaşi: Cugetarea, 1999, 510 p.

10. ARSENI, A. Șeful de stat – garanţii de realizare a mandatului: concept teoretico-practic. În: Revista Naţională de Drept, 2008, nr.3(90), p.13-16.

11. IONESCU, C. Drept Constitutional şi instituţii politice, vol. II, Lumina Lex, 1997, 331 p.

12. ARSENI, Al. Drept constituțional și instituții politice, Ediția a 2-a, vol. 2, Chișinău: CEP USM, 2019, 232 p. ISBN 978-9975-149-39-6.

13. Comentariu la Constituția Republicii Moldova, Ch.: Arc, 2012, 576 p. ISBN 978-9975-61-700-0

14. Constitutia Statelor Unite ale Americii (Romanian Edition). Editura Humanitas (1 ianuarie 2010), ISBN-10: 9735027879

15. Legea Fundamentală a Republicii Federale Germania, adoptată la 23 Mai 1949. Constituțiile statelor lumii. Ed. Cartier, 2016, 908 p.

16. Legea nr. 595 din 24-09-1999 privind tratatele internaţionale ale Republicii Moldova Publicat: 02-03-2000 în Monitorul Oficial Nr. 24-26 art. 137.

17. Constituția Republicii Franceze, adoptată la 4 octombrie 1958. Constituțiile statelor lumii. Ed. Cartier, 2016, 908 p.

18. GORIUC, S., Funcţia de mediere a şefului de stat, Administrarea Publică, nr. 1(77), pp. 34-38. ISSN 1813-8489

19. Hotărârea Curții Constituționale nr. 40 din 24.12.1998 cu privire la interpretarea unor dispoziţii din art.85 alin.(1) din Constituţia Republicii Moldova, Publicat : 07.01.1999 în Monitorul Oficial Nr. 1 art. 03.

20. Constituția Republicii Moldova, Publicat: 29.03.2016 în Monitorul Oficial nr. 78 art. nr.140, Data intrarii in vigoare: 27.08.1994.

21. CREANGĂ, I. Curs de drept administrativ, vol. I, Chișinău, Editura Epigraf, 2003, 336 p. ISBN 9975-903-67-3.

22. GUCEAC, I. Curs elementar de drept constituțional Chișinău, Tipografia Centrală, 2004, vol. 2.

23. Hotărârea Curții Constituționale nr. 15 din 23.03.1999 cu privire la interpretarea art.82 alin.(1) din Constituţia Republicii Moldova, Publicat : 22-04-1999 în Monitorul Oficial nr. 39 art. 25.

24. CONSTANTINESCU, M., IOARGOVAN, A., MURARU, I., TĂNĂSESCU, S.E. Constituția României revizuită. Comentarii și explicații, București, Editura All Beck, 2004, ISBN/Cod: 973-655-436-8

25. DUCULESCU, V., CĂLINOIU, C, DUCULESCU, G. Drept constituțional comparat, Ediția 2, vol. 1, Editura Lumina Lex, București 1999.

26. MURARU, I., CONSTANTINESCU, M. Drept parlamentar românesc, Editura All Beck, București, 2005.

27. Legea nr. 761 din 27-12-2001 cu privire la serviciul diplomatic. Publicat : 02-02-2002 în Monitorul Oficial Nr. 20 art. 80.